

**Stoppen-met-roken Begeleiding door Cardiologie Verpleegkundigen:
Intentie, Gedrag en Determinanten**

**Smoking Cessation Guidance by Cardiac Nurses:
Intention, Behavior and Determining Factors**

Jan van Riet

Eerste begeleider: dr. C. Bolman

Tweede begeleider: N. Berndt MSc

April 2011

Faculteit Psychologie

Afstudeerrichting Gezondheidspsychologie

Open Universiteit

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Summary	7
1. Inleiding	9
1.1 Roken en stoppen met roken.....	9
1.2 Stoppen-met-roken interventies door zorgaanbieders	9
1.3 Diffusie van interventies.....	12
1.4 Rol van verpleegkundigen	14
1.5 Focus van deze studie.....	17
1.6 Theoretische kader	18
1.7 Doelstelling en hypothesen	22
2. Methode.....	25
2.1 Onderzoeksgroep.....	25
2.2 Procedure	26
2.3 Instrumenten.....	27
2.4 Analyse	31
3. Resultaten	34
3.1 Kenmerken van de onderzoeksgroep.....	34
3.2 Huidige toepassing van stoppen-met-roken begeleiding	34
3.3 Correlaties.....	36
3.4 Verschillen tussen verpleegkundigen met een hoge versus lage intentie en toepassing.....	39
3.5 Regressie analyses	42

4. Discussie.....	46
4.1 Conclusies	46
4.2 Beperkingen van het onderzoek.....	50
4.3 Relevantie van het onderzoek	52
Referenties	55
Bijlage A: Vragenlijst stoppen-met-roken begeleiding	65
Bijlage B: Brief aan afdelingshoofden / teamleiders.....	75
Bijlage C: Brief aan cardiologie verpleegkundigen	76
Bijlage D: Hiërarchische regressie analyse voor de voorspelling van gedrag	77

Samenvatting

Achtergrond. Ondersteuning van patiënten bij stoppen-met-roken (SMR) door verpleegkundigen tijdens een ziekenhuisopname bleek in eerder onderzoek significante resultaten te boeken. Ook is gebleken dat verpleegkundigen deze rol slechts gedeeltelijk oppakken. De vraag is dan ook welke determinanten bepalend zijn voor het al dan niet ondersteunen van patiënten bij SMR door verpleegkundigen. Diffusie van SMR interventies is eerder onderzocht met behulp van het I-Change model, dat ook in dit onderzoek als basis is gebruikt.

Doelen. Het eerste doel van het onderzoek is het vaststellen van het huidige niveau van SMR ondersteuning door cardiologie verpleegkundigen. Het tweede doel is het identificeren van factoren die gerelateerd zijn aan intentie en gedrag om volgens de Vraag-Advies-Verwijs (VAV) methode voor SMR ondersteuning te werken. Het derde doel is het onderzoeken van de toegevoegde waarde van het opnemen van de diverse factoren in het I-Change model.

Deelnemers, procedure, onderzoeksontwerp. Van alle 117 cardiologie verpleegafdelingen in Nederland zijn afdelingshoofden of teamleiders benaderd met het verzoek om een vragenlijst aan vier willekeurige verpleegkundigen te overhandigen. Dit resulteerde in 165 ingevulde vragenlijsten, een responspercentage van 35.1%.

Meetinstrumenten. Voor het onderzoek is een vragenlijst ontwikkeld met 111 items, gebaseerd op eerdere studies naar diffusie van SMR interventies. De items werden direct gekoppeld aan de factoren in het onderzoeksmodel, dat een aangepaste versie is van het I-

Change model. Pre-motivatie factoren bestonden uit de categorieën demografie / gedrag, informatie en organisatie. Bij de motivatie factoren ging het om attitude, sociale invloed, eigen effectiviteit en rolopvatting. Tenslotte zijn als post-motivatie factoren gewoonte, mogelijkheden en middelen opgenomen.

Resultaten. Bijna alle opgenomen factoren hadden in de correlatie analyse een significante relatie met intentie en gedrag met betrekking tot werken volgens de VAV methode. Het ging dan om bekendheid met SMR, aandacht in de opleiding, stopadvies door artsen, afdelingsbeleid, aanwezigheid van SMR polikliniek, voordelen, sociale norm, sociale steun, modeling, eigen effectiviteit, persoonlijke relevantie, morele norm, gewoonte, mogelijkheden en middelen. Het onderzoeksmodel verklaarde in de regressie analyse 65% van de intentie en 50% van het gedrag.

Conclusie. Op basis van de uitkomsten van de studie zijn belangrijke aangrijpingspunten voor het stimuleren van de adoptie en implementatie van SMR interventies onder verpleegkundigen in ziekenhuizen gevonden. Het gaat om informatiefactoren (bekendheid en opleiding), specifieke organisatiefactoren (afdelingsbeleid, stopadvies door artsen, aanwezigheid van SMR polikliniek), motivatiefactoren (voordelen, sociale invloed, eigen effectiviteit, persoonlijke relevantie), gewoontevorming, mogelijkheden en middelen. Een effectief stimuleringsprogramma zal zich dus op een breed scala aan gebieden moeten richten.

Key words: stoppen met roken, verpleegkundigen, diffusie van gezondheidsinterventies, determinanten, I-Change model

Summary

Background. Earlier research shows a significant impact of smoking cessation guidance by cardiac nurses for hospital admitted patients, while the implementation of smoking cessation guidance by nurses is limited. A relevant question therefore is which factors determine whether nurses perform such guidance. The I-Change model has been used in earlier research for investigation of the diffusion of smoking cessation interventions, and is also used in this study.

Aim. The first objective of this study is to determine the actual level of smoking cessation guidance by cardiac nurses in Dutch hospitals. The second objective is to identify factors that are related to intention and behavior regarding working according to the Ask-Advise-Refer method for smoking cessation guidance. The third objective is to analyze the added value of including different factors in the I-Change model.

Participants, procedure, design. Heads or team leaders of all 117 cardiology wards in Dutch hospitals were approached and asked to distribute a survey to four randomly selected nurses. This resulted in 165 returned questionnaires, which is a 35.1% response.

Measures. A specific 111-item questionnaire was developed, based on earlier studies into diffusion of smoking cessation interventions. The items were directly linked to the research model, which is an adaptation of the I-Change model. Pre-motivation factors were included from the categories demographics / behavior, information and organization. Motivational

factors were attitude, social influence, self efficacy and role conception. Post-motivation factors were habit strength, ability and means.

Results. In the correlation analysis almost all included factors showed a significant association with intention and behavior regarding using the Ask-Advice-Refer method. These factors were smoking cessation knowledge, education, advice to quit by medical doctors, ward policy, availability of a smoking guidance clinic, advantages, social norm, social support, modeling, self efficacy, personal relevance, moral norm, habit strength, abilities and means. The regression analysis of the model explained 65% of intention and 50% of behavior.

Conclusion. This study identifies key areas in promoting adoption and implementation of smoking cessation guidance by hospital nurses. These areas are information factors (knowledge and education), specific organizational factors (ward policy, advice to quit smoking by medical doctors and availability of a smoking guidance clinic), motivational factors (advantages, social influence, self efficacy, personal relevance), habit strength, abilities and means.

Key words: smoking cessation guidance, nurses, diffusion of health interventions, determining factors, I-Change model